

Έρευνα Grant Thornton: Η επόμενη ημέρα των ελληνικών επιχειρήσεων

Διασφαλίζοντας την ανάπτυξη
σε μία περίοδο προκλήσεων

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	3
Ταυτότητα έρευνας	4
Grant Thornton Business Pulse	5
Στρατηγικές ανάπτυξης των επιχειρήσεων	9
Αύξηση κόστους παραγωγής και τιμολογιακή πολιτική	11
Πρωτοβουλίες ESG και θέματα κυβερνοασφάλειας	13
Εκτιμήσεις για πραγματοποίηση επενδύσεων	14
Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας	15

Συντακτική ομάδα

Η ετήσια έρευνα της Grant Thornton για το ελληνικό επιχειρείν αποτυπώνει τις προσδοκίες των Ελλήνων επιχειρηματιών για την πορεία των επιχειρήσεων, σε επίπεδα κύκλου εργασιών, κερδοφορίας και επενδύσεων, μεταξύ άλλων, καθώς και για την πορεία της οικονομίας τους επόμενους μήνες. Ταυτόχρονα, παρουσιάζει τις προκλήσεις που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι επιχειρήσεις, ενώ αναλύει και τις στρατηγικές που σχεδιάζουν να υλοποιήσουν το

προσεχές διάστημα. Τα δεδομένα για το ελληνικό επιχειρείν, συγκέντρωσε, επεξεργάστηκε και παρουσίασε η εξειδικευμένη ομάδα ερευνών της Grant Thornton, και ειδικότερα οι κ.κ. Μανόλης Μιχαλιός, Partner, Head of Assurance, Θανάσης Ξύνας, Partner, Assurance, Δημήτρης Παντερλής, Partner, Assurance και η Αθανασία Κούρτη, Director, Assurance.

Μανόλης Μιχαλιός
Partner, Head of Assurance
E. manolis.michalios@gr.gt.com

Θανάσης Ξύνας
Partner, Assurance
E. thanasis.xynas@gr.gt.com

Δημήτρης Παντερλής
Partner, Assurance
E. dimitris.panterlis@gr.gt.com

Αθανασία Κούρτη
Director, Assurance
E. athanasia.kourti@gr.gt.com

Εισαγωγή

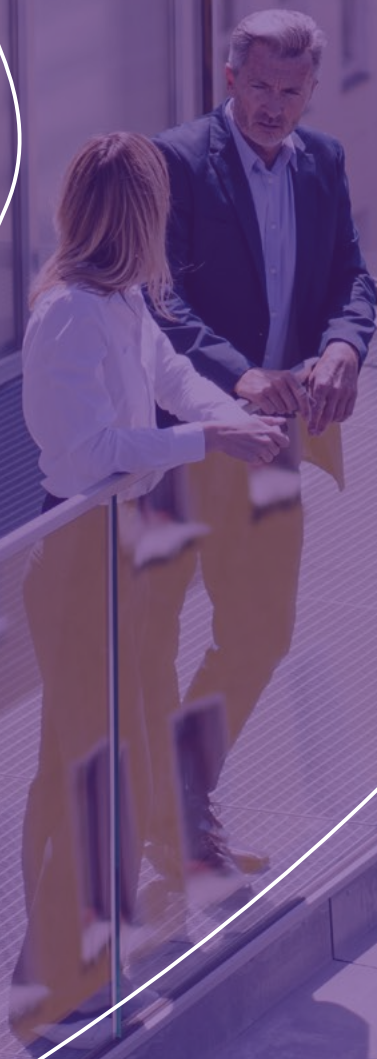
Σκοπός έρευνας

Η επόμενη ημέρα για τις ελληνικές επιχειρήσεις

Από τα μέσα του 2021, οι επιχειρήσεις έδειξαν να ανακάμπτουν εντυπωσιακά ξεπερνώντας την κρίση που προκάλεσε η πανδημία.

Οι αρνητικές εξελίξεις όμως εντός του 2022 τόσο σε επίπεδο γεωπολιτικών εντάσεων όσο και σε οικονομικό επίπεδο διαμορφώνουν ένα καινούριο περιβάλλον γεμάτο πρωτόγνωρες προκλήσεις.

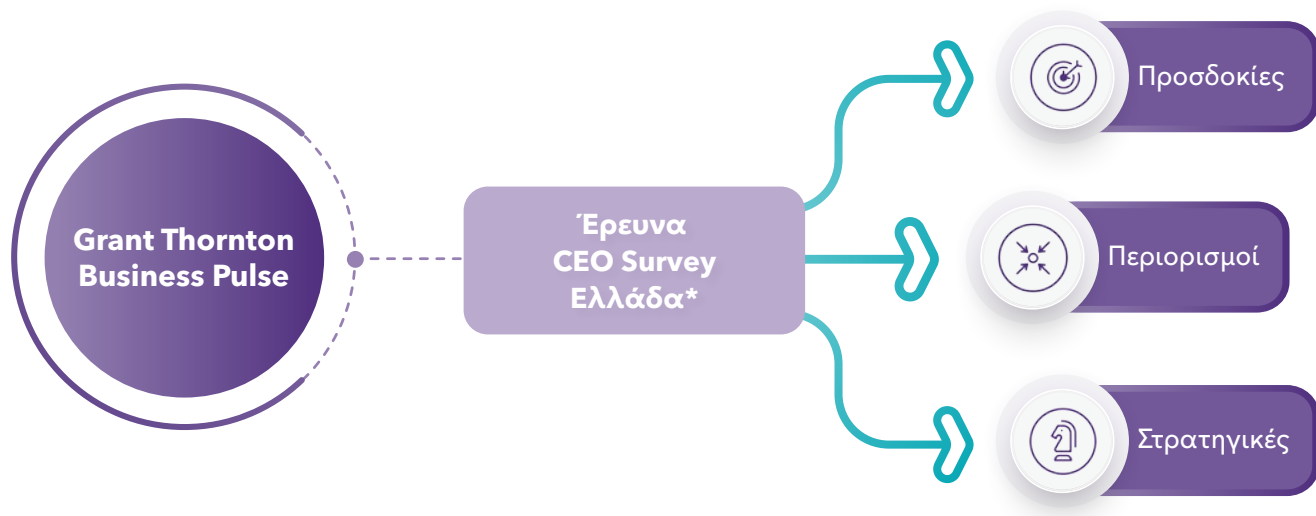
Με αφετηρία την παγκόσμια έρευνα της Grant Thornton, Business Pulse, ποιες είναι σήμερα οι προσδοκίες των Ελλήνων επιχειρηματιών για τους επόμενους 12 μήνες και πώς αξιολογούν τις προκλήσεις;

Ταυτότητα έρευνας

Με αφετηρία την παγκόσμια έρευνα της Grant Thornton, Business Pulse, στην οποία αποτυπώνονται οι προσδοκίες των επιχειρηματιών εντός και εκτός

Ελλάδας, διερευνήσαμε τα επιμέρους χαρακτηριστικά αυτών των προσδοκιών στις ελληνικές επιχειρήσεις.

*Ενδέχεται να υπάρχουν αποκλίσεις της τάξεως +/- 1% λόγω στρογγυλοποιήσεων
CEO Survey conducted by Kantar from July to September 2022

Grant Thornton Business Pulse

Δείκτης επιχειρηματικής αισιοδοξίας

Μετά από μια μακρά περίοδο που ο δείκτης προσδοκιών για τις ελληνικές επιχειρήσεις ήταν σε αρκετά χαμηλότερα επίπεδα σε σχέση με τον ευρωπαϊκό και παγκόσμιο μέσο όρο, από το 2019 τα επίπεδα αισιοδοξίας είναι πλέον υψηλότερα από τα αντίστοιχα ευρωπαϊκά και διεθνή.

Παρά την επιβάρυνση του οικονομικού κλίματος λόγω της πανδημίας, η αισιοδοξία ξαναγύρισε στους Έλληνες επιχειρηματίες το 1ο εξάμηνο 2021 και στο τέλος του 2021 είχε τάση ανάκαμψης προς προ πανδημίας επίπεδα.

Εντούτοις τα γεγονότα του τελευταίου εξαμήνου έχουν σημαντική αρνητική

επίδραση και τα επίπεδα αισιοδοξίας έχουν μειωθεί αισθητά.

Ερμηνεύοντας τα διαφορετικά χαρακτηριστικά που συνθέτουν την τάση αυτή, θα παρατηρούσαμε ότι οι Έλληνες επιχειρηματίες είναι απαισιόδοξοι αναφορικά με τις προοπτικές της οικονομίας, παρόλα αυτά εκτιμούν ότι περιορισμοί ανάπτυξης που έχουν ενταθεί το τελευταίο διάστημα τους επηρεάζουν λιγότερο από τους ομόλογούς τους σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο και ως αποτέλεσμα τα επίπεδα αισιοδοξίας τους συνεχίζουν να παραμένουν σε υψηλότερα επίπεδα από τα αντίστοιχα ευρωπαϊκά και παγκόσμια.

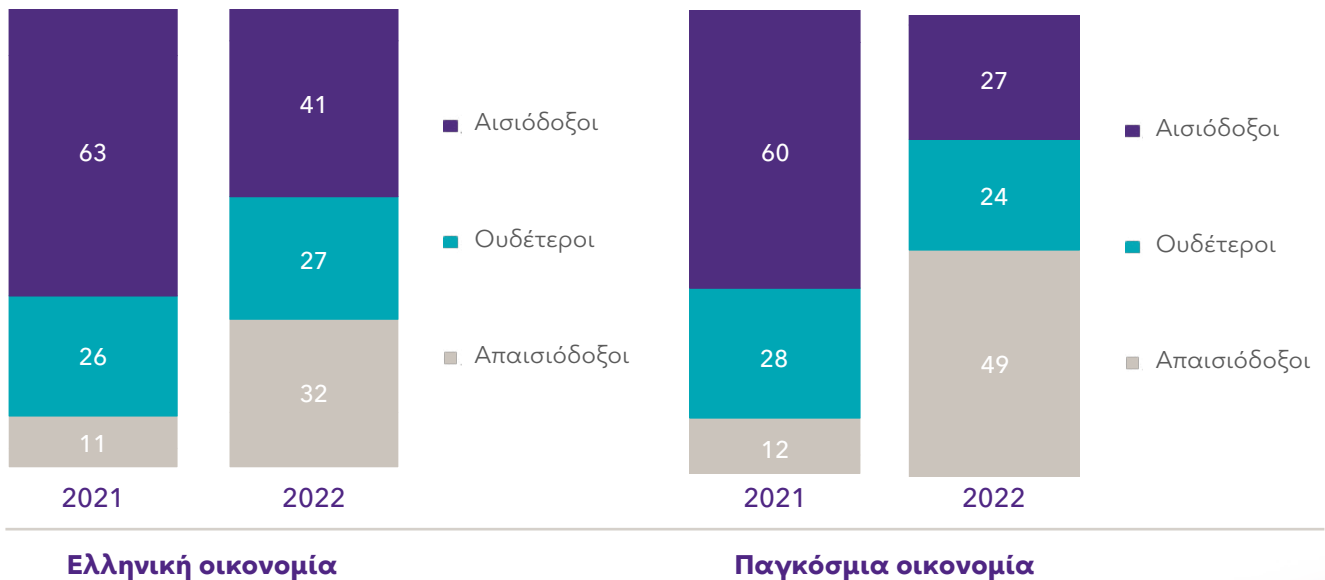
Grant Thornton Business Pulse

Οι προσδοκίες των επιχειρηματιών για την πορεία της οικονομίας, τους επόμενους 12 μήνες (%)

Με δεδομένο ότι η ελληνική οικονομία έχει σημειώσει υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης το α' εξάμηνο του 2022, κάτι που αναμένεται να ισχύει και για το 3ο τρίμηνο του έτους, σήμερα οι 4 στους 10 Έλληνες επιχειρηματίες είναι αισιόδοξοι για την εξέλιξη της οικονομίας. Εντούτοις είναι αξιοσημείωτη η πτώση της αισιοδοξίας

σε σχέση με το προηγούμενο έτος όταν η σχετική αναλογία ήταν 6 στους 10.

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι Έλληνες επιχειρηματίες είναι περισσότερο αισιόδοξοι για την πορεία της ελληνικής οικονομίας σε σχέση με την παγκόσμια.

Grant Thornton Business Pulse

Οι προσδοκίες των επιχειρηματιών για τις επιχειρήσεις, τους επόμενους 12 μήνες (%)

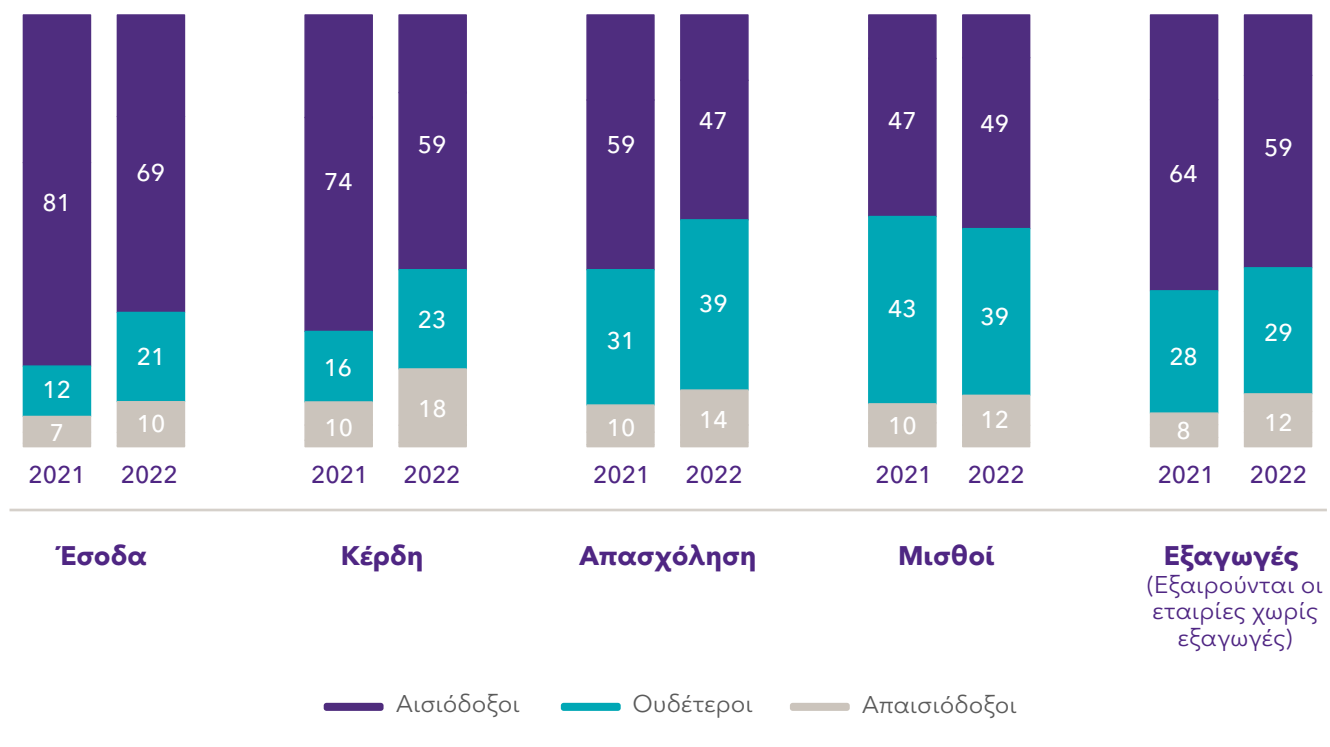
Η ισχυρή ανάπτυξη που καταγράφηκε το α' εξάμηνο του 2022, επηρεάζει και τα επίπεδα αισιοδοξίας των Ελλήνων επιχειρηματιών για τις ίδιες τους τις επιχειρήσεις αν και εδώ αυτό έχει σημαντική κάμψη με το αντίστοιχο διάστημα του 2021. Οι 7 στους 10 είναι αισιόδοξοι ότι θα αυξηθούν τα έσοδά τους, και οι 6 στους 10 τα κέρδη τους, όταν πέρυσι τα αντίστοιχα επίπεδα ήταν 8 και 7 στους 10 αντίστοιχα.

Ελαφρώς μειωμένη αλλά στα ίδια περίπου επίπεδα με πέρυσι (1 στους 3) παραμένει και η αισιοδοξία για αύξηση των εξαγωγών που αποδίδεται περισσότερο στην εξωστρέφεια που όλο και περισσότερο αναπτύσσουν οι ελληνικές επιχειρήσεις

παρά στο αναμενόμενο ευνοϊκό εξωτερικό περιβάλλον όπως είδαμε ανωτέρω.

Αντίστοιχη τάση παρατηρούμε και για την απασχόληση, όπου οι 5 στους 10 θεωρούν ότι θα αυξηθεί σε σχέση με 6 στους 10 το προηγούμενο έτος.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει ότι ο δείκτης προοπτικής αύξησης των μισθών, είναι ο μόνος που παρουσιάζει οριακή αύξηση σε σχέση με το προηγούμενο έτος (οι 5 στους 10 εκτιμούν ότι θα αυξηθούν), γεγονός που αποδίδεται στις ενισχύσεις στους μισθούς που θα προκύψουν ως αποτέλεσμα των πληθωριστικών πιέσεων αλλά και στις ελλείψεις προσωπικού στην αγορά εργασίας.

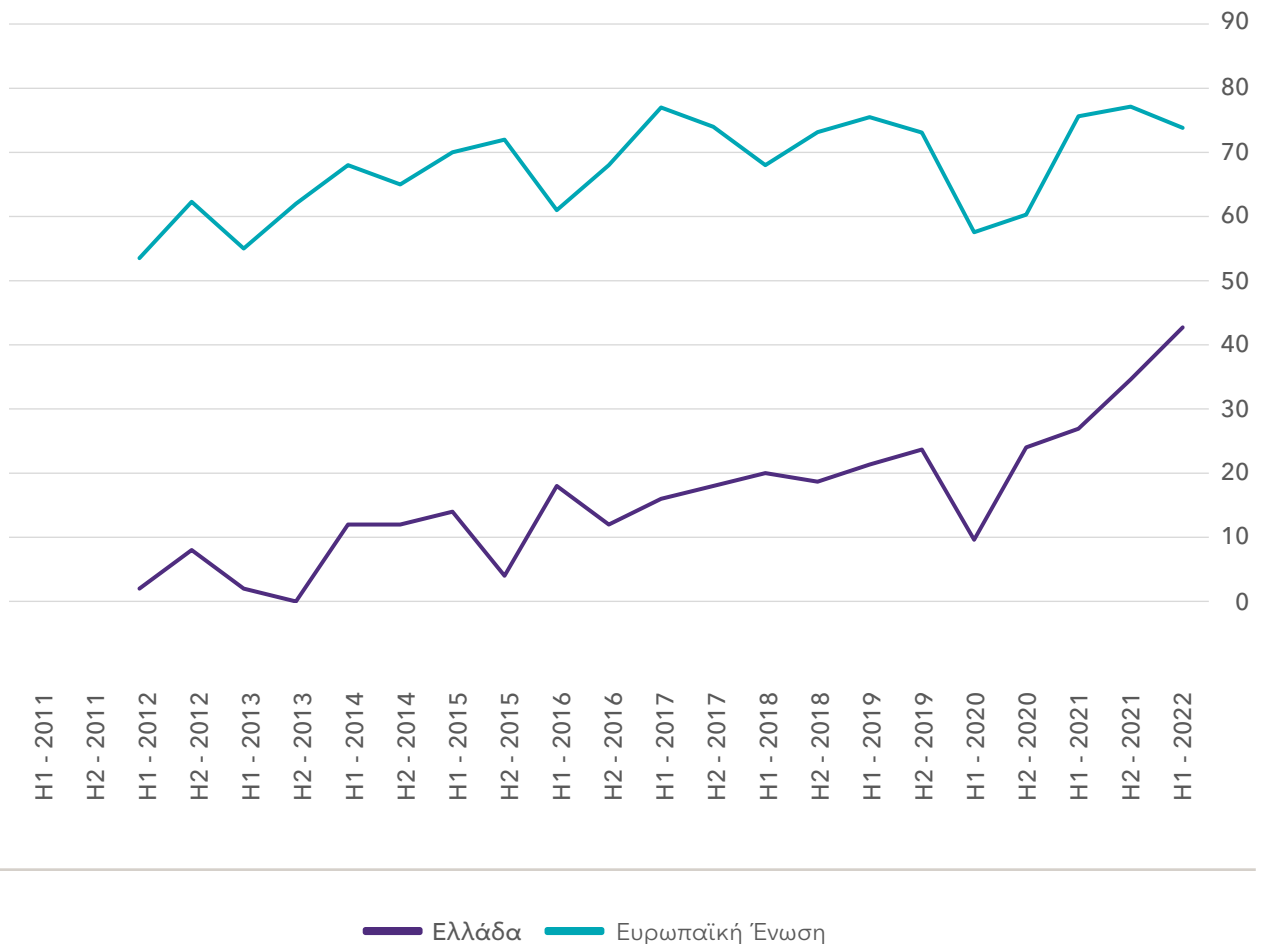

Grant Thornton Business Pulse

Αύξηση μισθών τους επόμενους 12 μήνες

Όπως παρατηρούμε και στον σχετικό δείκτη Business Pulse της Grant Thornton, είναι χαρακτηριστικό ότι στην Ελλάδα σε σχέση με την υπόλοιπη Ευρώπη, μετά από πολλά έτη όπου λόγω της οικονομικής κρίσης δεν υπήρχε πρόθεση για αύξηση των μισθών, πλέον η σχετική

τάση αλλάζει, αφορά ένα μεγάλο μέρος ελληνικών επιχειρήσεων και η επένδυση στο ανθρώπινο δυναμικό θα αποτελέσει προτεραιότητα, παρά το γεγονός ότι και τα λοιπά βασικά στοιχεία κόστους των επιχειρήσεων έχουν ήδη αυξηθεί σημαντικά

Στρατηγικές ανάπτυξης των επιχειρήσεων

Στρατηγικές ανάπτυξης των επιχειρήσεων τους επόμενους 12 μήνες (%)

Οι στρατηγικές που θα ακολουθήσουν οι ελληνικές επιχειρήσεις συνεχίζουν να είναι εσωστρεφείς. Αναδιοργάνωση λειτουργικών διαδικασιών και ψηφιακός μετασχηματισμός, μείωση του κόστους τους, βελτίωση πρακτικών μάρκετινγκ και αποτελεσματικότητας πωλήσεων, επικέντρωση σε εγχώριες αγορές.

Οι εξελίξεις στις εγχώριες και διεθνείς χρηματαγορές φαίνεται να επηρεάζουν και την προτεραιότητα που αναμένεται να

δώσουν οι Έλληνες επιχειρηματίες στην εξεύρεση χρηματοδότησης τους επόμενους μήνες. Εντούτοις, αναπτυξιακά εργαλεία και ευκαιρίες όπως το ταμείο ανάκαμψης και ο αναπτυξιακός νόμος φαίνεται να μην τυγχάνουν της προσοχής που θα αναμενόταν.

Οι εξαγορές/συγχωνεύσεις καθώς και η ενδυνάμωση του management φαίνεται να αφορούν ένα μικρό μέρος των επιχειρήσεων.

Βελτιστοποίηση εσωτερικών / λειτουργικών διαδικασιών και ψηφιακό μετασχηματισμό

Προσπάθεια μείωσης κόστους

Επικέντρωση σε πρακτικές marketing και βελτίωσης αποτελεσματικότητας σε αγορές στο εσωτερικό

Ανάπτυξη της δραστηριότητας σε αγορές στο εσωτερικό

Επικέντρωση σε θέματα χρηματοδότησης (νέες πηγές ή αναδιάρθρωση)

Επένδυση σε εξειδικευμένο προσωπικό, ανάπτυξη / προσέλκυση ταλέντου

Αξιοποίηση του Αναπτυξιακού Νόμου

Ανάπτυξη ή λανσάρισμα νέου προϊόντος / υπηρεσίας

Αξιοποίηση των πόρων του Ταμείου Ανάκαμψης

Ανάπτυξη της δραστηριότητας της επιχείρησης σε αγορές στο εξωτερικό

Συγχώνευση με άλλη εταιρία, ή απόκτηση άλλης εταιρίας, ή νέες στρατηγικές συμμαχίες, ή από κοινού δράσεις με άλλες επιχειρήσεις

Σημαντικές αλλαγές στη διοικητική ομάδα (Διευθυντές / Διοικητικό Συμβούλιο)

Πώληση επιχείρησης / δραστηριότητας

2022 2021

Στρατηγικές ανάπτυξης των επιχειρήσεων

Πιθανά εμπόδια στην ανάπτυξη των επιχειρήσεων (%)

Αναφορικά με τα θέματα που προβληματίζουν για την ανάπτυξη των επιχειρήσεων τους επόμενους 12 μήνες, παρατηρούμε ότι αυτά σήμερα έχουν αλλάξει σημαντικά σε σχέση με το προηγούμενο έτος.

Πλέον, η πανδημία που πέρυσι ήταν ο σημαντικότερος περιορισμός, απασχολεί τον 1 στους 3 επιχειρηματίες μόνο.

Σήμερα, βασικοί περιορισμοί είναι: η άνοδος των τιμών και ο πληθωρισμός ως παράγοντες μείωσης της αγοραστικής

δύναμης των καταναλωτών, η αύξηση του λειτουργικού κόστους (ενέργεια, πρώτες ύλες), οι κίνδυνοι στην εφοδιαστική αλυσίδα και οι γεωπολιτικοί κίνδυνοι οι οποίοι δημιουργούν σημαντικά μεγαλύτερη ανησυχία σε σχέση με το προηγούμενο έτος, καθώς και η αύξηση των επιτοκίων.

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι 7 στους 10 βρίσκουν σημαντικό εμπόδιο την εύρεση κατάλληλου εξειδικευμένου προσωπικού.

Άνοδος τιμών / Πληθωρισμός / Μείωση αγοραστικής δύναμης των καταναλωτών

Αύξηση λειτουργικού κόστους επιχειρήσεων

Αβεβαιότητα οικονομικού περιβάλλοντος

Μειωμένη ζήτηση

Κίνδυνοι στην εφοδιαστική αλυσίδα

Υψηλή φορολογία / Αβεβαιότητα φορολογικού καθεστώτος

Γεωπολιτικοί κίνδυνοι

Αύξηση επιτοκίων

Δυσκολία στην εύρεση του κατάλληλου προσωπικού

Αβεβαιότητα για την εξέλιξη της πανδημίας

Εμπορικοί πόλεμοι

Περιορισμοί σε θέματα χρηματοδότησης / Ρευστότητας

Νομικές Διαδικασίες / Κανονιστικό Πλαίσιο / Εργατικό Δίκαιο / Γραφειοκρατία

Πολιτική αβεβαιότητα

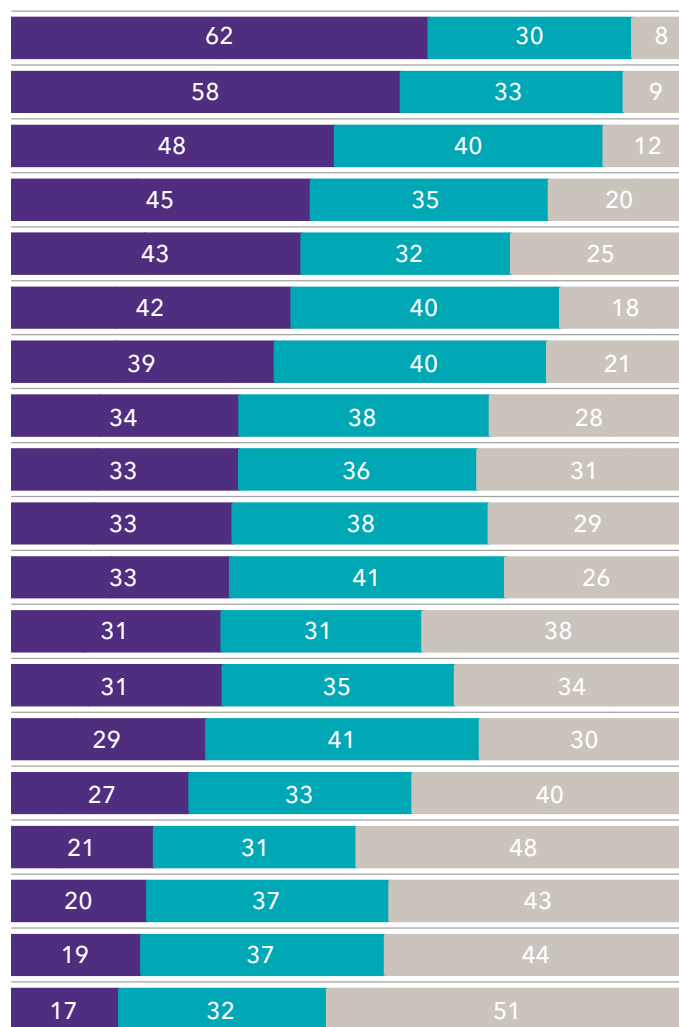
Κλιματική Αλλαγή / Περιβαλλοντικοί Κίνδυνοι

Κυβερνοεπιθέσεις

Ταχύτητα Τεχνολογικών Αλλαγών (Διαταραχές)

Ανεπαρκής Υποδομή

Δυσμενές περιβάλλον για Έρευνα & Ανάπτυξη

■ Πολύ σημαντικό
 ■ Αρκετά σημαντικό
 ■ Λίγο σημαντικό

Αύξηση κόστους παραγωγής και τιμολογιακή πολιτική

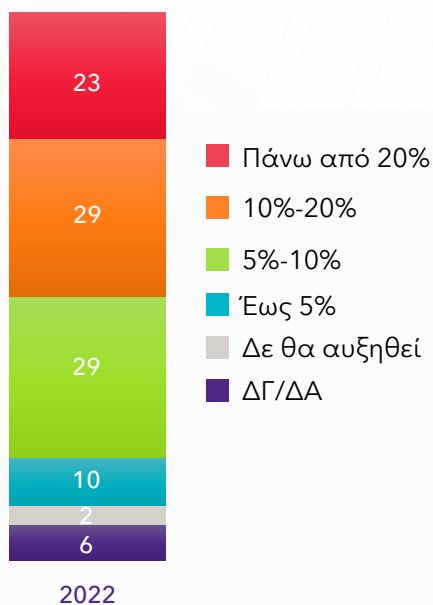
Αύξηση στο κόστος παραγωγής και ποσοστό απορρόφησης του κόστους

Όπως διαπιστώσαμε η αύξηση του κόστους παραγωγής και εν γένει των τιμών αποτελούν το σημαντικότερο περιοριστικό παράγοντα ανάπτυξης σήμερα.

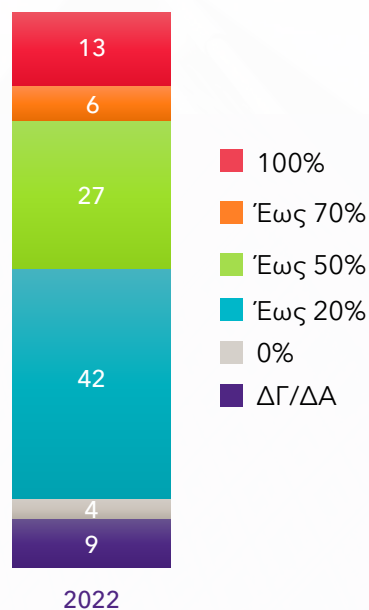
Οι 9 στους 10 Έλληνες επιχειρηματίες δηλώνουν ότι θα αυξηθεί το κόστος παραγωγής τους, ενώ 5 στους 10 ότι θα αυξηθεί σημαντικά, πάνω από 10%. Παρατηρώντας ότι οι 2 στους 10

δηλώνουν ότι είναι διατεθειμένοι να απορροφήσουν το μεγαλύτερο κομμάτι της αύξησης αυτής, προκύπτει ότι η αύξηση τους κόστους παραγωγής θα έχει ως αποτέλεσμα η στρατηγική που θα υιοθετήσουν οι περισσότεροι να είναι η μετακύλιση του σημαντικότερου μέρους του στην τιμή του προϊόντος/υπηρεσίας.

Πόσο εκτιμάτε ότι θα αυξηθεί το κόστος παραγωγής το 2022, σε σχέση με το προηγούμενο έτος; (%)

Τι ποσοστό της αύξησης του κόστους παραγωγής / λειτουργίας σας αναμένετε να απορροφήσετε; (%)

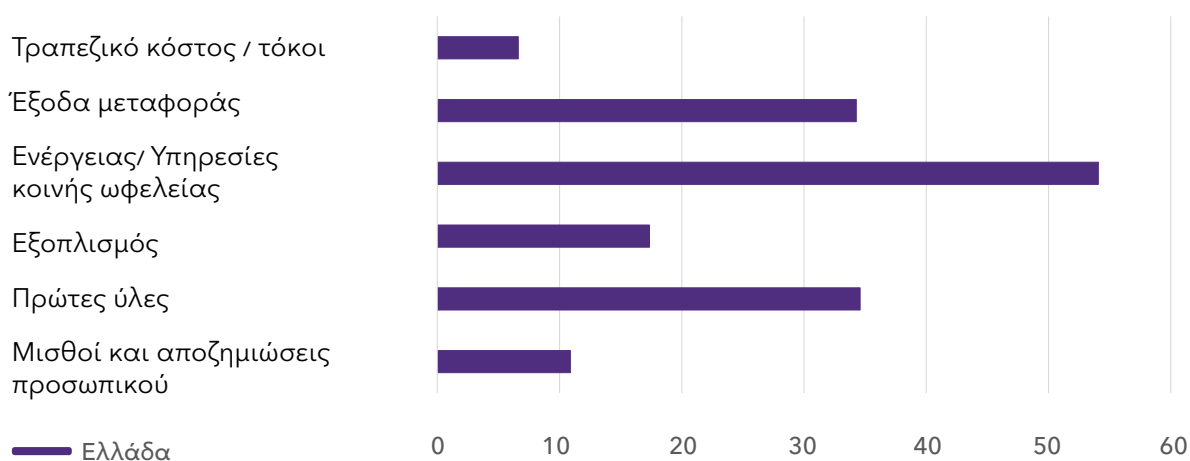

Αύξηση κόστους παραγωγής και τιμολογιακή πολιτική

Πόσο εκτιμούν οι επιχειρήσεις ότι έχουν αυξηθεί τα παρακάτω κόστη τους τελευταίους 12 μήνες (%)

Διερευνώντας τις αιτίες αύξησης του κόστους παραγωγής, παρατηρούμε ότι σημαντικότερη αύξηση παρουσιάζεται στο κόστος ενέργειας, των πρώτων υλών, στις

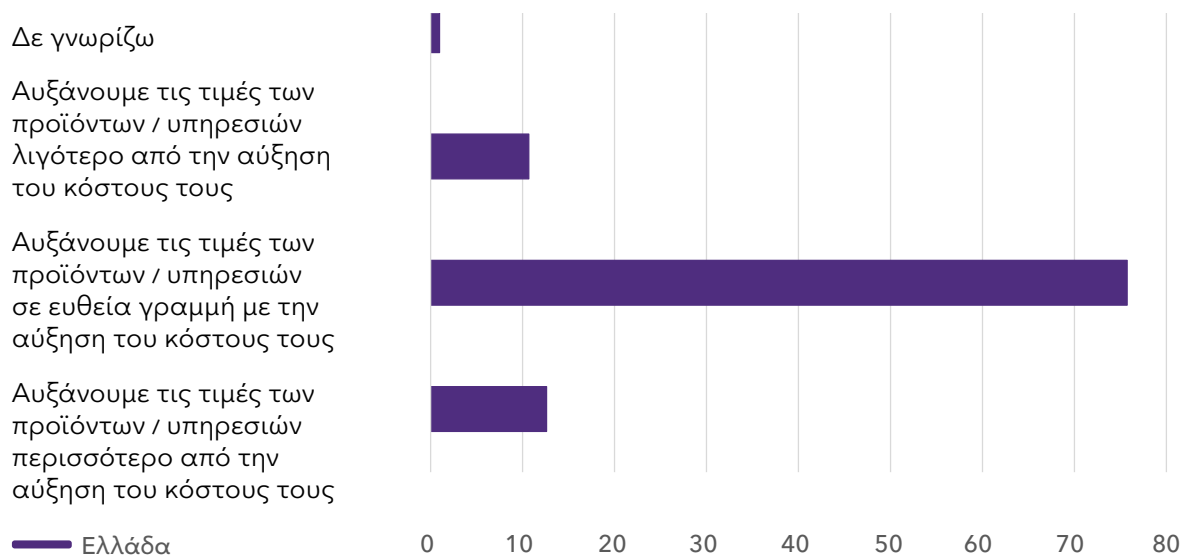
μεταφορές και τον εξοπλισμό, ενώ ακόμα και στο μισθολογικό κόστος η αύξηση ξεπερνάει το 10%.

Ποια είναι η τιμολογιακή πολιτική των επιχειρήσεων κατά την τρέχουσα περίοδο (%)

Η στρατηγική αυτή επιβεβαιώνεται και από την τιμολογιακή πολιτική που έχουν υιοθετήσει οι επιχειρήσεις, οι οποίες 8 στις 10 αυξάνουν τις τιμές

των προϊόντων/υπηρεσιών σε ευθεία γραμμή με την αύξηση του κόστους τους, με ότι αυτό συνεπάγεται σε όρους ανταγωνιστικότητας και εξωστρέφειας.

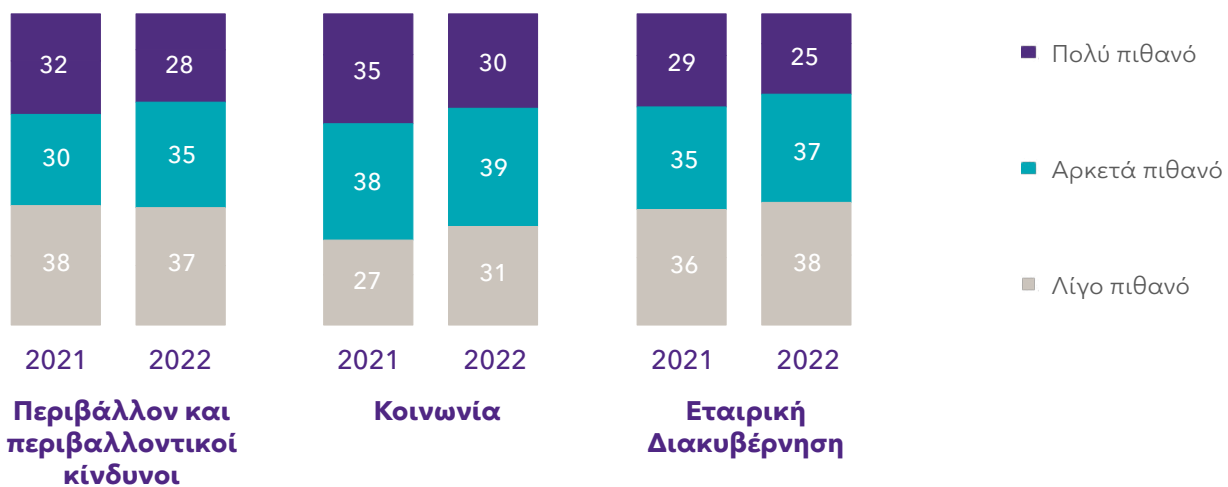

Πρωτοβουλίες ESG και θέματα κυβερνοασφάλειας

Πιθανότητα επενδύσεων σε πρωτοβουλίες ESG και βιώσιμης ανάπτυξης τους επόμενους 12 μήνες; (%)

Με τους κινδύνους της αύξησης των τιμών και τους γεωπολιτικούς να έχουνε πιο άμεσες συνέπειες για τις επιχειρήσεις, τα θέματα της κλιματικής αλλαγής και γενικότερα θέματα ESG φαίνεται να περνούν σε δεύτερη προτεραιότητα μιας

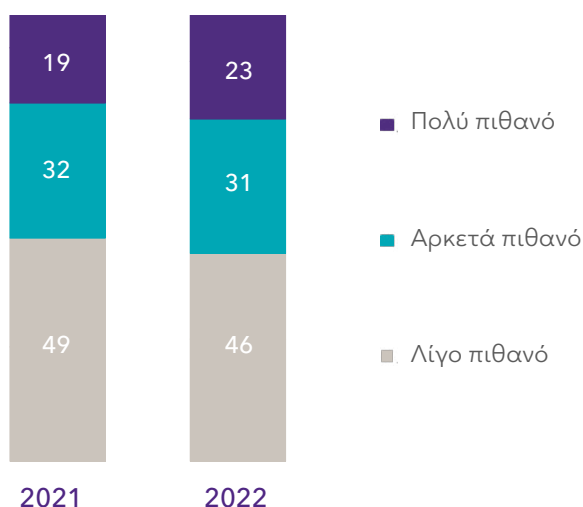
και διερευνώντας τους πυλώνες ESG που αναμένεται να επενδύσουν οι επιχειρήσεις τους επόμενους μήνες, παρατηρούμε ότι σε θέματα περιβάλλοντος όπως και κοινωνίας ή διακυβέρνησης υπάρχει τάση μείωσης των σχετικών επενδύσεων.

Πιθανότητα κυβερνοεπίθεσης τα επόμενα 2 χρόνια (%)

Είναι χαρακτηριστικό ότι ειδικότερα για τον κίνδυνο κυβερνοεπίθεσης μόνο οι 2

στους 10 δηλώνουν ανησυχία.

78%

των επιχειρήσεων διαθέτουν στρατηγική κυβερνοασφάλειας

Εκτιμήσεις για πραγματοποίηση επενδύσεων

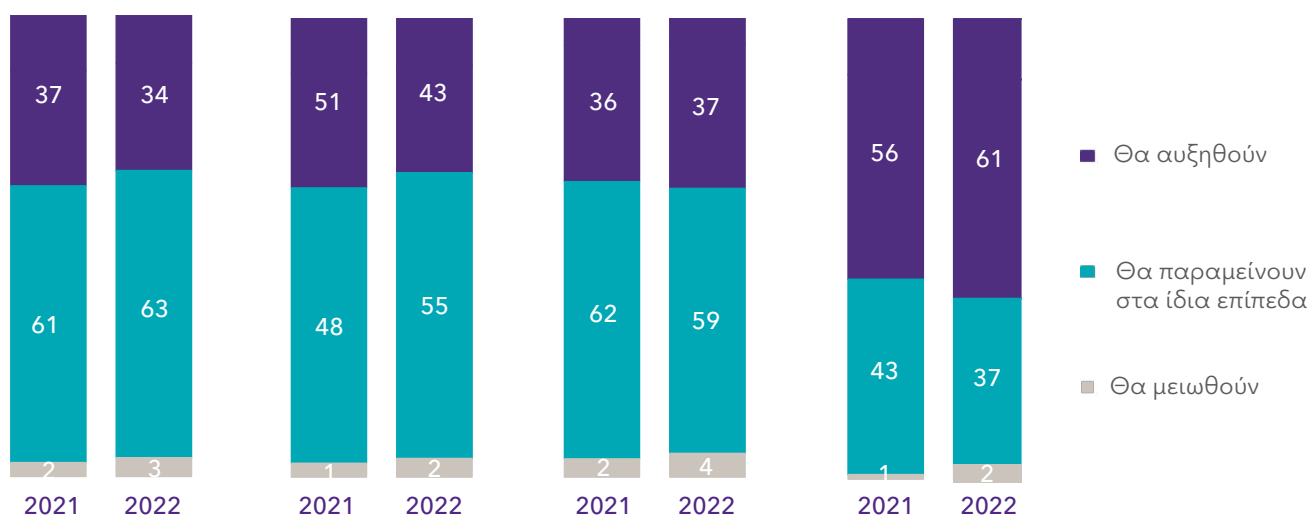
Σε τι βαθμό αναμένεται να μεταβληθούν οι επενδύσεις των επιχειρήσεων στους παρακάτω τομείς (%)

Παρά τις προσδοκίες ανάπτυξης και το γεγονός ότι η πανδημία πλέον δεν φαίνεται να αποτελεί βασικό προβληματισμό των Ελλήνων επιχειρηματιών, εντούτοις οι νέοι περιορισμοί στο οικονομικό περιβάλλον που τον τελευταίο καιρό εντείνονται, έχουν ως αποτέλεσμα σήμερα η διάθεση για επενδύσεις να είναι μειωμένη.

Εντάσεις κεφαλαίου επενδύσεις, όπως σε γη, κτίρια και μηχανήματα, σχεδιάζονται

από όλο και λιγότερες επιχειρήσεις.

Ο προσανατολισμός των επενδύσεων είναι κυρίως σε τεχνολογία και ψηφιακό μετασχηματισμό, οι 6 στις 10, τάση η οποία πηγάζει και από τις νέες επιχειρηματικές πρακτικές που δημιουργήθηκαν και λόγω της πανδημίας.

Κτίρια/ Γη

Εγκαταστάσεις/
Μηχανολογικός
εξοπλισμός

Έρευνα και
ανάπτυξη (R&D)

Τεχνολογία/
Ψηφιακός
μετασχηματισμός

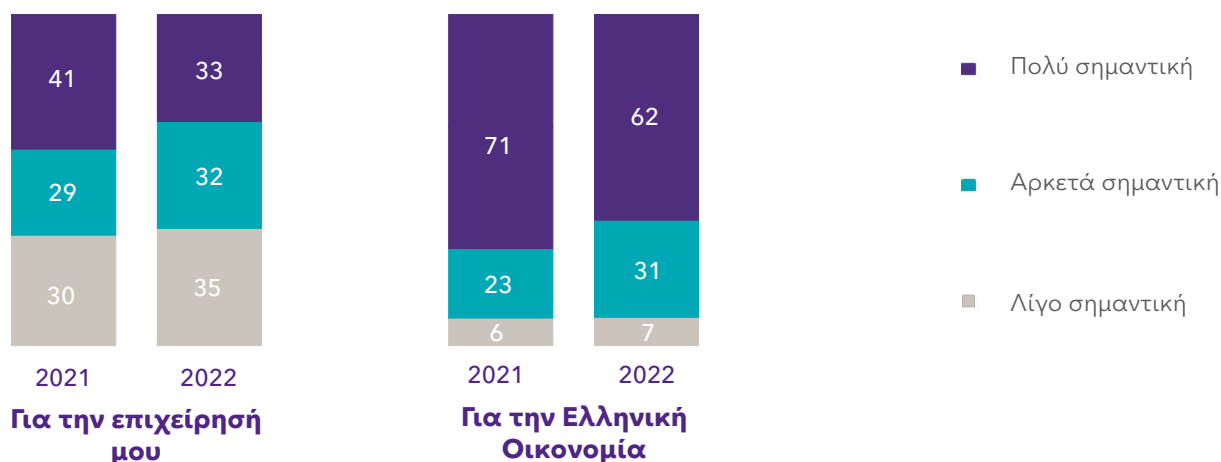

Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας

Πόσο σημαντική εκτιμάται ότι θα είναι η επίδραση του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (%)

Τα κεφάλαια του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας μπορούν να ενισχύσουν τη τάση για κεφαλαιουχικές επενδύσεις, κάτι που φαίνεται οι Έλληνες

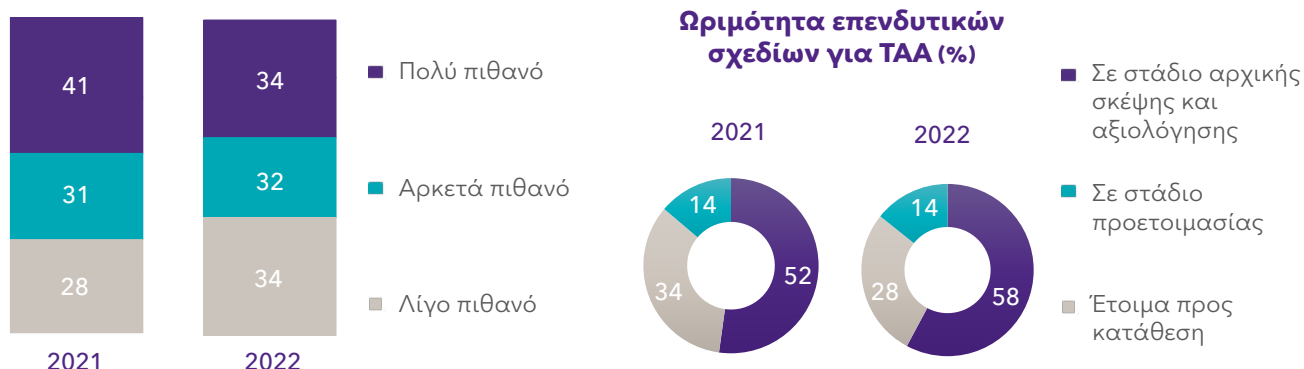
επιχειρηματίες να αναγνωρίζουν, μιας και οι 6 στους 10 θεωρούν ότι θα είναι σημαντική η συμβολή του Ταμείου στην οικονομία.

Πιθανότητα να γίνει χρήση του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας και ετοιμότητα επιχειρήσεων (%)

Εντούτοις προκαλεί προβληματισμό ότι μόνο οι 3 στους 10 αναμένουν ότι το Ταμείο Ανάκαμψης θα έχει συμβολή στη δική τους επιχείρηση. Παρά το ότι έχουν ξεκινήσει οι δράσεις χρηματοδότησης μέσω του ταμείου, ενώ και τα επιτόκια δανεισμού έχουν αυξηθεί σημαντικά,

λιγότεροι επιχειρηματίες δηλώνουν ότι θα χρησιμοποιήσουν το Ταμείο, ενώ και από αυτούς που θα το χρησιμοποιήσουν, μόνο οι 4 στους 10 είναι είτε σε στάδιο προετοιμασίας του σχετικού πλάνου είτε σε στάδιο υποβολής.

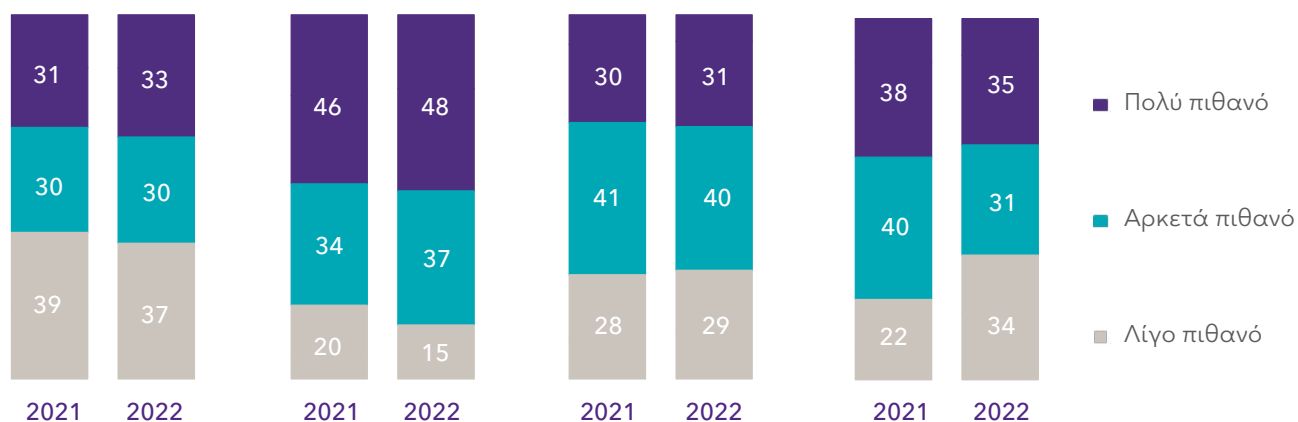

Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας

Πόσο πιθανό είναι να συμπεριλάβουν οι επιχειρήσεις τους πυλώνες του ΤΑΑ στα επενδυτικά τους σχέδια (%)

Από όσους θεωρούν ότι θα εκμεταλλευτούν το Ταμείο Ανάκαμψης, τα ψηφιακά έργα φαίνεται να είναι αυτά που θα επικεντρωθούν οι περισσότερες

επιχειρήσεις (5 στις 10) ενώ στους υπόλοιπους πυλώνες κατευθύνονται οι 3 στους 10.

Πράσινη μετάβαση

Ψηφιακή μετάβαση

Απασχόληση, Δεξιότητες, Κοινωνική Συνοχή

Ιδιωτικές επενδύσεις και μετασχηματισμός της οικονομίας

Go Beyond

Move forward together.

Audit | Tax | Advisory | Outsourcing

www.grant-thornton.gr

Grant Thornton

[grant-thornton.gr](https://www.grant-thornton.gr)

© 2022 Grant Thornton. All rights reserved.

'Grant Thornton' refers to the brand under which the Grant Thornton member firms provide assurance, tax and advisory services to their clients and/or refers to one or more member firms, as the context requires. Grant Thornton Greece is a member firm of Grant Thornton International Ltd (GTIL). GTIL and the member firms are not a worldwide partnership. GTIL and each member firm is a separate legal entity. Services are delivered by the member firms. GTIL and its member firms are not agents of, and do not obligate, one another and are not liable for one another's acts or omissions.